

ПАМЕТНИКЪТ НА БЪЛГАРО-СЪВЕТСКАТА ДРУЖБА

Паметникът на българо-съветската дружба се намира в началото на квартал Аспарухово, преди разклона за квартал Галата. Той има

удължен силует и добре намерени пропорции. Облицован е с бял камък, грижливо скулптиран от двете страни и старателно изписан от другите две.

На едната от тях, тази на западната страна на монумента, е изписано съобщение към поколението, уточняващо мисията на паметника: “Жилищният комплекс “Дружба” е построен с неограничаваната помощ на великия Съветски съюз. Той е свидна рожба на българо-съветската дружба. 2.IV.1953 г. – 2.

IX.1954 г.”

Строителството на жилищния комплекс “Дружба” е тясно свързано с проектирането, строежа и експлоатацията на Сухия док, изграден на брега на езерото, и това представлява една изключително интересна страница от по-новата варненска история. Или по-точно от частта ѝ, свързана с края на строителството на дока, на кораборемонтния комплекс към него и със строителството на жилищния комплекс “Дружба”, в чест на който е изграден и паметникът.

Строителството на Сухия док, или “Обект 586”, каквото било кодовото му име, започнало 8 години след края на Втората световна война по нареждане на правителството на Съветския съюз. Той бил предназначен за извършване на докови и аварийни ремонти на съветски артилерийски крайцери в случай на нова война. Строителството му започнало през 1952 г. в резултат на няколко поверителни съглашения, подписани между правителствата на България и Съветския съюз и украсени до едно с гриф “Строго секретно”. След едно от тези съглашения, появило се на бял свят на 17 март 1951 г. и също украсено със замах с гриф “Строго секретно”, на брега на Варненското езеро бил построен Обект 586, или Сух док, и моторно-турбинен цех към него. Неговото строителство, според доклад на българския министър на транспорта до председателя на Министерския ни съвет, започнало през третото

тримесечие на 1952 г., но архивите са ни оставили записан деня 29 декември 1952 г., когато след кратко тържество съветската дълбачка “Онега” започнала

изкопаването на котлована за Сухия док.

Съвсем паралелно с боботенето на “Онега”, в Москва започнало проектирането на жилищни блокове за работниците в Сухия док и за техните семейства. Готовите проекти на комплекса, наречен от проектантите “Дружба”, пристигнали във Варна през август 1952 г. и след като експертен съвет от български архитекти и строителни инженери ги прегледал, установил, че жилищата са

проектирани без мази, бани и перални помещения. За няколко месеца съветът направил корекциите,

СТРОИТЕЛСТВОТО

На 2 април 1953 г. наред мочурливите зеленчукови градини на кв. Аспарухово била ударена първата копка на новия жилищен квартал. Започнало изграждането на 370 апартамента в 19 жилищни блока, водна отоплителна централа за комплекса, детски ясли и детска градина, няколко беседки, водоскок, градинки и алеи, изграждането на които поверили на бригади от най-различни български и съветски специалисти и няколко роти трудоваци. За изравняване на терена трудоваците докарвали 45 000 кубика пръст, след това строителните бригади употребили за изграждането на блоковете 14 милиона тухли и 3 370 кубика бетон, мазачите направили 182 000 кв. м външна мазилка. Близко 45 декара около готовите жилищни блокове били култивирани и превърнати в тревни полета и цветни градини, през тях прекарвали повече от 8 км алеи. Усилия положили и останалите изпълнители, в резултат на което срокът на изпълнение бил значително съкратен.

написал и подписал своите основания, обоснования и прочие предложения и на 6 ноември 1952 г. ги пратил обратно в Москва.

Откриването на жилищния комплекс станало възможно на 4 септември, което означава, че изграждането на жилищния комплекс “Дружба” в кв. Аспарухово е станало за 17 месеца. Скоростните си успехи проектантите и изпълнителите посветили на десетата годишнина от 9 септември.

Според докладите на административните ръководители на обекта от онова време, “...всичко това, трудовият колектив построи за невиджан в нашата страна кратък срок, благодарение на прилагането на съветските скоростни методи на строителството със сглобяеми сборно-разборни елементи, използване на висока техника и разгръщане на работа по поточния метод”. Факт е, че вместо за три месеца, както било планирано, зидарите от бригадата на Крум Делев иззидали високия комин на пароцентралата за 32 дена.

Откриването на квартал “Дружба” станало празнично, със знамена по комина на пароцентралата, лозунги по фасадите на новите сгради и със съветски и български песни по радиоуредбата. В 17 ч. секретари на Градския комитет на БКП и съветски специалисти открили тържеството, чели речи, посветени на българо-съветската дружба, наградил с ордени и медали специалисти, работници и трудоваци, а на залез-слънце всички заедно се хванали на кръшно българско хоро.

Дори и в деня на откриването на новия квартал “Дружба” малко хора знаели какво ще става на бетонираната площадка, направена съвсем в началото на комплекса на разклона за Галата. Някои от първите новодомци си спомнят, че петнайсетина дена след откриването нищо особено не се случило на площадката до 10 октомври, когато около нея се изсипали изведнъж строителни работници, мозайкаджии, каменоделци, дошъл и скулпторът Христо Боев. Започнало изграждането на паметник, посветен на построяването на жилищния комплекс, на общите българо-съветски дни и нощи, когато работници и

Коминът

ВЪЗЛАГАНЕТО

Направата на паметника била възложена на Христо Боев. Не се намери информация, но най-вероятно паметникът е бил проектиран по средата на строителството на комплекса. Възможно е именно в периода до 4 септември 1954 г. Хр. Боев да е мащабирал и допроектирал паметника, проектирал и изработил в гипс релефите, някои от които в мащаб 1:1, и да е разпоредил направата на площадката.

На 10 октомври 1954 г. скулпторът Боев подредил около площадката гипсовите макети, разпоредил изливването на бетоненото тяло на паметника и докато работниците леели бетона, каменоделците скулптирали камъните и плочите за облицовка на паметника. Между тях бил и един от най-добрите каменоделци на Варна – Агоп Берберян, същият, който 20 години преди това съвместно облицовал колонадата на входа на Морската градина. Бригадата му се състояла само от двама души – каменоделците Шербетов и Николов, но изключително бързото изграждане на паметника, само за

15 дена, се дължи главно на тях.

А докато строителите изливали и монтирали стъпалата на монумента, тримата скулптирали корнизите за горната част на базата и фризовете за основата на пилона.

специалисти от двете страни работели заедно и общо отнесли товара на забързаното строителство на комплекса.

След това, под ръководството на Хр. Боев, те изработили релефните композиции за източната и западната страна на паметника и още незавършени ги монтирали върху бетоненото тяло. На десетия ден около паметника и до неговия връх сглобили скеле, на петнадесетия по скелето изкачили и монтирали на върха на пилона бяло каменно цвете, а на шестнадесетия – завинтили на цветето бронзовата петолъчка, оградена с лаврово венче, и монтирали мраморните плочи с текстовете на източната и западната страна на базата. В деня, когато петолъчката заела своя връх, мозайкаджиите оградили паметника с лят бордюр, а цветарят Иван Рачев засадил за два часа в ограденото пространство разцъфтели в тъмноръбено цвeтeя. Паметникът на българо-съветската дружба бил изграден за 16 дена, участниците в неговото изграждане единодушно посветили успеха си на задаващата се 37-а годишнина от Октомврийската революция, той е висок 8, 20 м.

Тържественото откриване станало на 6 ноември 1954 г. в присъствието на Леонтий Шмаков – консул на СССР във Варна, главния ръководител на строежите Иваненко, контраадмирал Бранимир Орманов, члена на ГК на БКП Ат. Николов, зам.- председателя на ГНС В. Попов, много строители, жители на комплекса, гости. Паметникът бил открит от Николай Минчев – секретар на ОК на БКП във Варна, който произнесъл кратко слово. В него откриването на монумента било обрисувано като "...истинско тържество на гранитната българо-съветска дружба и признателността на нашия народ към своя по-голям брат".

